

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра енергетичних систем та бізнес-аналітики

НАУЛІК Тетяна Вадимівна

**Обліково-аналітичне забезпечення ефективності
функціонування підприємств сфери послуг /
Accounting and analytical support for the effectiveness
of the functioning of enterprises in the service sector**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ОБАзм-21
Т. В. Наулік

Науковий керівник:
д.е.н. професор Царук В. Ю.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:
« ____ » _____ 2025 р.

Завідувач кафедри
_____ Р. Ф. Бруханський

ТЕРНОПІЛЬ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	6
1.1. Специфіка фінансово-економічної діяльності закладу вищої освіти в Україні	6
1.2. Особливості обліково-аналітичного забезпечення у закладах освітньої галузі	13
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПАРАМЕТРИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	20
2.1. Організаційно-методичні особливості бухгалтерського обліку в закладі вищої освіти	20
2.2. Налаштування внутрішнього аудиту в закладі вищої освіти: специфіка організації	34
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	40
3.1. Аналіз стану та динаміки ефективності роботи закладу вищої освіти	40
3.2. Моніторинг і оцінка ефективності управління закладом освіти	45
Висновки до розділу 3	48
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	49
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

Актуальність теми. Із широкого переліку сфери послуг, тобто спектру видів діяльності, які не завершуються виготовлення фізичного продукту, але при цьому сприяють розвитку суспільства, як от фінансові, інформаційні, побутові, туристичні, юридичні, транспортні, медичні, торгові і т.д., найважливішою є освіта. Вона генерує принципово важливу місію у сучасному суспільстві, формуючи соціальну і фахову еволюцію особистості, посилюючи свідомість та відповідальність суспільства через здобуття знань як основи економічного та соціального прогресу. Сучасна людина має бути адаптована до швидких змін, розвитку технологій, критично мислити і професійно вдосконалюватись.

Освіту доцільно позиціонувати як один із найважливіших факторів, що визначають соціальну стабільність у суспільстві, це показник національної безпеки та фінансового добробуту держави, а також важливий фактор зростання вітчизняного виробництва, технологічних досягнень і збільшення валового національного продукту. Власне тому, розвиток освіти володіє вирішальним значенням для подолання негативних економічних та соціальних ситуацій.

Зважаючи на суспільну вагомість освітнього процесу, критично важливо забезпечити прозорість фінансування освіти, залежний рівень обліку, аналізу, контролю. Не менш важливим є адекватність організаційних та методичних аспектів обліково-аналітичного забезпечення освітньої галузі.

Метою дослідження є моніторинг та критична оцінка теорії і практики обліково-аналітичного забезпечення ефективності функціонування підприємств сфери послуг на прикладі закладу освіти.

Для досягнення цієї мети окреслено ряд завдань:

- 1) дослідити науково-теоретичні аспекти та особливості фінансово-економічного та обліково-аналітичного забезпечення закладів вищої освіти в Україні;
- 2) з'ясувати специфіку фінансово-економічної діяльності закладу вищої освіти;

- 3) дослідити особливості обліково-аналітичного забезпечення у закладах освітньої галузі;
- 4) критично проаналізувати організаційно-методичні особливості бухгалтерського обліку в закладі вищої освіти;
- 5) вивчити аналітичне забезпечення ефективності функціонування закладу освіти;
- 6) провести аналіз стану та динаміки ефективності роботи закладу вищої освіти;
- 7) обґрунтувати специфіку моніторингу і оцінки ефективності управління закладом освіти

Об'єктом дослідження обрано параметри господарської та фінансово-економічної діяльності Відокремленого структурного підрозділу «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України», м. Рівне, вул. Коперніка, 44.

Предметом дослідження визначено організаційні та методичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємств сфери послуг (на прикладі закладу освіти).

Методи дослідження. Методологічною основою проведеного дослідження обрано спектр принципів діалектичного підходу до пізнання фінансово-економічних процесів і явищ, застосовано елементи системного підходу до ідентифікації та позиціонування обліково-аналітичного забезпечення у закладах освітньої галузі. Дослідження окремих положень виконано із застосуванням індуктивного методу, методу спостереження, дедуктивного методу, методу аналізу, методу синтезу, поєднання елементів моделювання, систематизації, порівняння й узагальнення.

Наукова новизна отриманих результатів. За результатами проведеного дослідження уточнено спектр специфічних особливостей і проблем освітньої діяльності в Україні, ідентифіковано риси та специфіку фінансово-економічної діяльності закладів вищої освіти, критично проаналізовано систему обліково-аналітичного забезпечення закладів освітньої галузі, уточнено сферу завдань

внутрішнього аудиту в закладах освіти, за результатами проведеного аналізу ефективності роботи Рівненського фахового коледжу диференційовано спектр позитивних аспектів діяльності та окреслено зони ризику.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані в процесі дослідження результати спрямовані на підвищення ефективності функціонування закладів освіти з врахуванням специфіки діяльності та оптимізацію їх обліково-аналітичного забезпечення.

Апробація результатів дослідження. Основні положення проведеного дослідження доповідались на XV Національній науково-практичній конференції «Синергія науки та бізнесу: виклики, трансформації, перспективи», проведеної 29 травня 2025 року в Західноукраїнському національному університеті та XVI Національній науково-практичній конференції «Синергія науки, освіти та бізнесу: проблеми, трансформації, перспективи», проведеної 15 жовтня 2025 року в Західноукраїнському національному університеті.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

1.1. Специфіка фінансово-економічної діяльності закладу вищої освіти в Україні

Фінансова діяльність закладів освіти є особливим об'єктом управління, її доцільно розглядати в якості цілісної, відкритої, динамічної, цілеспрямованої та багатофункціональної системи, здатної до адаптації, розвитку і удосконалення.

Комплекс вищої освіти – це зовнішнє середовище макrorівня, що формує особливості діяльності та тенденції розвитку закладів вищої освіти, еволюція якого у відповідь на соціально-економічні зміни в країні зумовлює необхідність модернізації управління освітою, зокрема фінансовою.

Дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансової діяльності закладів освітньої сфери в Україні дозволило диференціювати ряд специфічних особливостей і проблем, зокрема:

- 1) рівень моніторингу організаційно-методичної регламентації;
- 2) відсутність чіткого контролю за нормативно-правовими процесами;
- 3) ступінь професійної компетентності керівників закладів освіти щодо ефективного виконання фінансової складової;
- 4) поєднання державного, галузевого та громадського контролю;
- 5) моніторинг якості надання освітніх послуг;
- 6) специфіка колегіального управління.

Подолання цієї проблематики неможливе без вивчення загальних теорій та різних методів управління вищими навчальними закладами, а також вивчення фінансового менеджменту цих закладів.

Аналіз загальних підходів, що є теоретичними, свідчить про те, що їхня еволюція супроводжується зростанням акценту на людському факторі; розумінням того, що будь-які принципи, структури та методи управління є

ефективними в певних ситуаціях; усвідомленням того, що організація не є повністю ізольованою системою, а взаємодіє з навколишнім середовищем; посиленням уваги до процесу змін в організаціях та умов, за яких вони є ефективними.

Сучасний стан справ у теорії та практиці глобального менеджменту характеризується поєднанням та розвитком раніше задуманих ідей основних шкіл менеджменту, а також нових методів управління ситуаціями, заснованих на взаємодії трьох базових підходів:

- 1) системного;
- 2) процедурного;
- 3) ситуаційного.

Підвищення ефективності фінансової діяльності у закладах вищої освіти може бути досягнуто шляхом впровадження успішної моделі управління освітою, враховуючи організаційно-педагогічні аспекти процесу, а також особливості фінансового менеджменту, його принципи та функції.

Функція контролю, як одна із найбільш важливих, сприяє ефективному управлінню керівником і належним виконанням рішень щодо фінансового менеджменту, її реалізація пов'язана зі створенням системи внутрішнього контролю в закладі вищої освіти, розподілом відповідальності за контроль, окресленням і визначенням вагомості типових показників, що контролюються, та реагуванням на результати контролю. Крім того, функція контролю тісно пов'язана зі стимулюючою функцією, яка сприяє реалізації фінансово значущих рішень у сфері управління. Під час реалізації цієї функції створюється система винагород і покарань серед керівників різних рівнів закладу освіти на основі фінансових результатів виконання або невиконання встановлених цілей, правил і завдань. Індивідуалізацію цієї системи винагород можна здійснити, на нашу думку, шляхом формалізації оплати праці керівників відділів та фінансових менеджерів за контрактом.

Процес реалізації організаційної ролі фінансового менеджменту керівником навчального закладу, специфічний для будь-якого іншого типу

управління, забезпечує виконання рішень, прийнятих у всіх сферах фінансової діяльності закладу, та закріплення за кожною сферою конкретних об'єктів відповідальності. Чи слід під час реалізації цієї функції постійно вносити структурні зміни (адаптацію до організаційних структурних компонентів), щоб забезпечити функціональність закладу та його міцну фінансову базу? Ці структурні компоненти повинні бути частиною загальної організаційної основи управління освітою.

Напрямок та цільова реалізація інформаційної функції слугують поясненням можливих альтернативних підходів до прийняття управлінських рішень директором навчального закладу. Під час реалізації цієї функції слід визначити обсяг та сутність інформаційних потреб фінансового менеджменту. Слід сформулювати зовнішні та внутрішні джерела інформації, що задовольняють ці вимоги. Слід проводити постійне обстеження фінансового стану установи тощо. Результати реалізації цієї функції насамперед залежать від ступеня, до якого сучасні ІТ-системи та інструменти у фінансово-економічній сфері підвищують ефективність управлінських рішень.

Забезпечення реалізації управлінських рішень та ефективного управління всіма напрямками фінансової діяльності керівника установи насамперед залежить від результатів процесу планування як фінансово-господарської діяльності керівника, так і установи в цілому.

Функція планування в першу чергу відповідає за створення стратегічних та поточних планів, а також операційних бюджетів для найбільших сфер фінансової діяльності. Крім того, впровадження сучасних методів управління є частиною наукового управління вищим навчальним закладом. Це визначає ступінь готовності керівників закладів до розширення спектру функцій освітнього менеджменту та їх ефективності в сучасному контексті соціально-ринкових відносин.

Наразі існує безліч проблем, які суттєво перешкоджають ефективному виконанню функцій фінансового менеджменту в діяльності навчальних закладів, особливо вищої, однією з цих проблем є непослідовність тлумачення та

формулювання функціональних характеристик фінансового менеджменту, що відображається в обсязі і специфіці циклу управління.

Таблиця 1.1

Характеристика функцій фінансового менеджменту з позицій обліково-аналітичного забезпечення

Функція	Ідентифікація характеристик
Управління активами освітнього закладу	Визначення фактичних потреб в певних активах, слід визначити їх загальну вартість та оптимізувавши склад активів освітнього закладу з точки зору їх ефективності, встановити як можна їх фінансувати, обрати найбільш ефективніші шляхи та джерела.
Управління грошовими потоками освітнього закладу	Створення в освітньому закладі як вхідних, так і вихідних грошових потоків з переліком конкретних характеристик, їх узгодження щодо спільного обсягу коштів протягом певних періодів часу, використання вільних грошових активів.
Управління фінансовими ризиками освітнього закладу	Пошук і визнання фінансових ризиків, моніторинг і оцінка всього спектру ризику та рівня потенційної втрати фінансової стабільності, створення системи заходів, спрямованих на зниження фінансового ризику, розробка механізмів подолання фінансових криз.
Управління інвестиціями освітнього закладу	Моніторинг напрямків інвестицій, оцінка привабливості різних інвестиційних проєктів, пошук і вибір спектру фінансових інструментів для інвестування, створення фінансових програм для інвестування.
Управління капіталом освітнього закладу	Визначення обсягу загального капіталу, необхідного освітній установі для ведення її операційної діяльності, окреслення ефективності використання капіталу, розробка системи аналізу ефективності активів.

Аналіз рівня управління освітою в контексті інтеграції в європейський та світовий освітні простори як педагогічної платформи демонструє, що типовою рисою фінансового менеджменту доцільно визнати стан інноваційного та креативного підходів до створення освітньої політики та стратегічного управління щодо розвитку навчального закладу. З наукової та практичної точки зору, об'єктами реалізації функцій управління освітою насамперед доцільно вважати освітній заклад у цілому і напрямки його професійної діяльності. Це пов'язано зі стереотипами управлінського мислення, коли зв'язок між цілим та компонентами управління освітою не визнається менеджерами як природний. З філософської точки зору, саме цей тип цілісності визначає ступінь інтеграції системи управління з навколишнім середовищем, яке є додатковим компонентом системи вищої освіти, що залежить від нього.

Необхідність сталого розвитку освітніх закладів у контексті створення загальноєвропейського освітнього простору та соціально-ринкових відносин не завжди позитивно усвідомлюється тими, хто від нього залежить – бракує координації щодо єдиного підходу та методу розвитку вищих навчальних закладів, а також розуміння того, як і що робити щодо цього розвитку. Причинами цієї суперечності є, перш за все, складність соціально-економічної системи та відсутність визначеного пріоритету розвитку вищої освіти.

Питання управління освітою, що виникають під час діяльності керівників освітніх закладів, виявляються різного масштабу та рівня. Загалом управління освітою характеризується процедурами, що мають ієрархічний характер. Це означає, що процедуру управління фінансами та господарською діяльністю у фінансовій сфері освітніх закладів також слід розглядати як ієрархічну структуру. За вказаних обставин функціональні можливості фінансового менеджменту, включаючи інформацію та аналіз, мотивацію та ціль, планування, організацію та виконання, координацію та контроль, повинні реалізовуватися на рівні структурованої групи учасників, кожен з яких розробляє та виконує певний фінансовий проект. Методом формалізації та переосмислення фінансових відносин у сучасній вищій освіті повинно стати використання сучасних ІТ-

інструментів для реалізації стратегій розвитку освітніх закладів, зокрема реалізації фінансової діяльності їхніх очільників.

Основним напрямком реалізації фінансового менеджменту на практиці доцільно вважати систему бухгалтерського обліку. Ефективність облікових процедур в сучасних умовах провадження освітньої діяльності залежить від можливості обробки великих обсягів фінансово-економічної інформації та доведення її до керівника освітнього закладу з метою використання цієї інформації для прийняття управлінських рішень. Ефективність реалізації цих рішень, зокрема у фінансово-економічній сфері, залежить від надійності, об'єктивності та ефективності об'єкта щодо консолідації даних.

Таблиця 1.2

Матриця специфіки фінансово-економічної діяльності
закладів вищої освіти

Поєднання різних рівнів фінансування (бюджетний, власний)	Соціальна орієнтованість освітньої діяльності	Суворе дотримання кошторисної дисципліни
Цільовий характер витрат	<i>Елементи матриці специфіки фінансово-економічної діяльності закладів вищої освіти</i>	Виконання вимог законодавства про цільове використання коштів
Різні цикли формування доходів і витрат		
Діяльність у сфері публічного управління		Значна питома вага витрат на персонал
Жорсткий контроль фінансовими органами		Додаткові джерела доходу (наукові дослідження, гранти, міжнародні програми, консалтингові послуги, освітні курси, підвищення кваліфікації тощо)
Наявність значної інфраструктури (корпуси, гуртожитки, їдальні, навчальні та наукові лабораторії)		Чутливість до змін тарифікації та нормативів оплати праці

Загалом, вважаємо доцільним специфіку фінансово-економічної діяльності закладів вищої освіти охарактеризувати наступними рисами:

- 1) поєднання рівнів фінансування: 1) бюджетного; 2) власного;
- 2) суворе дотримання кошторисної дисципліни;
- 3) виконання вимог законодавства про цільове використання коштів;
- 4) цільовий характер витрат;
- 5) жорсткий контроль фінансовими органами;
- 6) різні цикли формування доходів і витрат;
- 7) значна питома вага витрат на персонал;
- 8) чутливість до змін тарифікації та нормативів оплати праці;
- 9) наявність значної інфраструктури (корпуси, гуртожитки, їдальні, навчальні та наукові лабораторії);
- 10) діяльність у сфері публічного управління;
- 11) додаткові джерела доходу (наукові дослідження, гранти, міжнародні програми, консалтингові послуги, освітні курси, підвищення кваліфікації, оренда приміщень тощо);
- 12) соціальна орієнтованість освітньої діяльності.

1.2. Особливості обліково-аналітичного забезпечення у закладах освітньої галузі

Обліково-аналітичному забезпеченню закладів освітньої галузі характерна низка специфічних особливостей, зумовлених їх правовим статусом, джерелами фінансування та вимогами до прозорості. Ключові з них є наступні:

1. Неприбутковий статус і цільове використання коштів – заклади освіти (державні та комунальні) є неприбутковими організаціями, основною вимогою до їхньої діяльності є жорсткий контроль цільового використання коштів, при цьому бюджетні кошти, гранти, благодійні внески мають використовуватися виключно за визначеним призначенням.

2. Багатоканальність фінансування – освітні установи працюють з різними джерелами: державний бюджет, місцевий бюджет; спеціальний фонд (платні послуги, оренда, підготовчі курси, підвищення кваліфікації, гуртожитки тощо); гранти, проекти, господарські теми, партнерські програми; благодійні внески; спонсорська допомога; міжнародні кошти.

3. Облік за бюджетною класифікацією – використовується система кодів економічної класифікації видатків, усі витрати суворо прив'язані до відповідних кодів (зарплата, комунальні, обладнання, ремонти тощо), порушення в системі дотримання класифікації є підставою для фінансових порушень.

4. Розширений моніторинг і контроль за оплатою праці – застосовується в освітніх закладах, зважаючи на складну структуру заробітних плат: тарифні розряди педагогів; надбавки (за вислугу, наукові ступені, вчені звання, почесні звання, високі досягнення тощо); доплати за сумісництво і т.д., а це потребує детального аналітичного обліку та точності в розрахунках.

5. Специфічний облік необоротних активів і матеріальних ресурсів, зважаючи на такі особливості: велика кількість лабораторного обладнання, комп'ютерної техніки, меблів, спортивного інвентарю; активи часто купуються за різними програмами (науково-дослідна робота, міські бюджети, гранти); суворі правила списання, ведення інвентарних номерів, інвентаризації.

До менш істотних особливостей обліково-аналітичного забезпечення закладів освітньої галузі можна віднести наступні:

1. Тенденції до цифровізації освітнього процесу та його організаційного супроводу, зокрема шляхом впровадження єдиного державного вебпорталу бюджетних установ, електронного документообігу, аналітичних панелей.

2. Публічність закладів освітньої галузі, яка реалізується шляхом вимоги оприлюднювати інформацію про надходження та використання коштів, бути відкритими для аудиторських перевірок, вести документацію відповідно до освітніх стандартів і фінансового законодавства.

3. Дотримання кошторисної системи доходів і видатків шляхом процесу планування на основі обсягу бюджетних асигнувань, прогнозованої чисельності студентів, обов'язковим є ведення планово-фінансових розрахунків.

4. Підвищена аналітична складова супроводу освітнього процесу, яка має передбачати оптимізацію витрат, планування освітніх програм, розрахунок економічної ефективності навчальних курсів, підрозділів, гуртожитків, аналіз собівартості платних послуг.

Актуальна проблематика концептуальних положень, теорії і практики бухгалтерського обліку й аналізу в бюджетних установах, таких як, приміром, державні університети чи коледжі, посилюється тим фактом, що уповільнення та непослідовність прогресу України щодо ринкових реформ зумовлені, перш за все, недооцінкою важливості та необхідності реалізації функцій управління освітою як структурного компонента ринкової економіки.

Базові правові принципи, що регламентують організацію й ведення обліку в закладах освіти, а також визначають його специфіку, відображені у:

1. Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15] від 16.07.1999 року № 996-XIV (зі змінами та доповненнями).
2. Законі України «Про освіту» [17] від 05.09.2017 року № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями).
3. Податковому кодексі України [38] від 02.12.2010 року № 2755-VI (в редакції від 05.10.2025 року).

Таблиця 1.3

Спектр визначальних особливостей обліково-аналітичного забезпечення
у закладах освітньої галузі

Специфіка	Характеристика особливостей
Неприбутковий статус і цільове використання коштів	Заклади освіти (державні та комунальні) є неприбутковими організаціями, основною вимогою до їхньої діяльності є жорсткий контроль цільового використання коштів, при цьому бюджетні кошти, гранти, благодійні внески мають використовуватися виключно за визначеним призначенням
Багатоканальність фінансування	Освітні установи працюють з різними джерелами: державний бюджет, місцевий бюджет; спеціальний фонд (платні послуги, оренда, підготовчі курси, підвищення кваліфікації, гуртожитки тощо); гранти, проекти, господарські теми, партнерські програми; благодійні внески; спонсорська допомога; міжнародні кошти
Облік за бюджетною класифікацією	Використовується система кодів економічної класифікації видатків, усі витрати суворо прив'язані до відповідних кодів (зарплата, комунальні, обладнання, ремонти тощо), порушення в системі дотримання класифікації є підставою для фінансових порушень
Розширений моніторинг і контроль за оплатою праці	Застосовується в освітніх закладах, зважаючи на складну структуру заробітних плат: тарифні розряди педагогів; надбавки (за вислугу, наукові ступені, вчені звання, почесні звання, високі досягнення тощо); доплати за сумісництво і т.д., а це потребує детального аналітичного обліку та точності в розрахунках
Специфічний облік необоротних активів і матеріальних ресурсів	Зважаючи на особливості: велика кількість лабораторного обладнання, комп'ютерної техніки, меблів, спортивного інвентарю; активи часто купуються за різними програмами (науково-дослідна робота, міські бюджети, гранти); суворі правила списання, проведення інвентаризації

4. Законі України «Про вищу освіту» [16] від 01.07.2014 року № 1556-VII (зі змінами та доповненнями).
5. Плані рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [37], затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 1203 від 31.12.2013 року (зі змінами та доповненнями).
6. Бюджетному кодексі України: Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 року (зі змінами та доповненнями) [12].
7. Постанові Кабінету Міністрів України № 228 від 28.02.2002 року (зі змінами та доповненнями) в редакції від 28.10.2025 року «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ». [43].

План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі «є переліком рахунків і субрахунків для узагальнення інформації про факти діяльності суб'єктів державного сектору у бухгалтерському обліку. У ньому за десятковою системою наведені коди (номери) й найменування синтетичних рахунків й субрахунків. Перша цифра балансового рахунку визначає клас рахунків, друга – номер синтетичного рахунку, третя - ідентифікатор суб'єкта державного сектору (1 – розпорядники бюджетних коштів; 2 – державні цільові фонди; 3 – державний бюджет; 4 – місцеві бюджети, 5 – рахунки органів Казначейства), четверта цифра – номер субрахунку (крім рахунків класу 9 та класу 0)» [37].

Бюджетний кодекс України (згідно п. 1 статті 1) регулює «відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, і питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, а також визначаються правові засади утворення та погашення державного і місцевого боргу» [12].

Теорія бюджетного обліку поетапно еволюціонувала від формулювання основ, вивчення нових аспектів до створення наукового потенціалу, що призвело до високої ефективності дослідження та розробки цього питання в сучасний час. Бюджетний облік і звітність побудовані на дотриманні таких правил: 1)

законності (звітність повинна відповідати чіткому переліку правил та процедур, викладеним у законодавчих та нормативних документах); 2) достовірності (фактична точність фінансової звітності відповідно до вимог правових норм); 3) повноти (всі грошові операції, пов'язані з бюджетами, підлягають відображенню на рахунках бухгалтерського обліку, структура фінансової звітності повинна включати весь спектр інформації щодо фактичних результатів діяльності); 4) операційності (запис транзакцій з конкретними бюджетами здійснюється в бухгалтерському обліку під час оплати, що є касовим методом обліку); 5) суттєвості (фінансова звітність повинна містити всю необхідну інформацію, корисну для керівництва); 6) важливості (корисність інформації для підготовки та прийняття управлінських рішень); 7) відкритості (фінансова звітність повинна бути достатньо детальною та відкритою для інтерпретації, щоб уникнути неоднозначності, операції повинні бути пояснені в примітках, а пояснення повинні бути достовірними); 8) незалежності (структуризовані роки фінансової бюджетної автономії); 9) своєчасності (надання законодавчим та виконавчим органам інформації, яка є своєчасною та актуальною); 10) безперервності (оцінка активів базується на припущенні, що процес виконання бюджету і постійний); 11) консолідації (підготовка консолідованої фінансової звітності на основі загальних витрат бюджету в системі Державного казначейства України).

Для того, щоб університети могли виконувати свої обов'язки, покладені на них статутами або ж іншими зобов'язаннями, насамперед необхідно сформулювати план, який визначить, які доходи очікуються протягом бюджетного періоду, та відповідні витрати, які будуть спрямовані на утримання установи з метою забезпечення її повноважень.

Кошторис згідно Постанови КМУ № 228 від 28.02.2002 року (зі змінами та доповненнями) в редакції від 28.10.2025 року «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» [43] складається з двох частин:

1. «Загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією

видатків бюджету на виконання бюджетною установою (далі - установа) основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету за класифікацією кредитування бюджету» [43];

2. «Спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій, або розподіл надання кредитів з бюджету згідно із законодавством за класифікацією кредитування бюджету» [43].

Не зважаючи на прийняту в Україні методологію, ми вважаємо доцільним розглядати витрати та доходи закладів освітньої галузі адекватно міжнародним стандартам управління державними освітніми установами.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Підвищення ефективності фінансової діяльності у закладах вищої освіти може бути досягнуто шляхом впровадження успішної моделі управління освітою, враховуючи організаційно-педагогічні аспекти процесу, а також особливості фінансового менеджменту, його принципи та функції.

2. Забезпечення реалізації управлінських рішень та ефективного управління всіма напрямками фінансової діяльності керівника установи насамперед залежить від результатів процесу планування як фінансово-господарської діяльності керівника, так і установи в цілому.

3. Аналіз рівня управління освітою в контексті інтеграції в європейський та світовий освітні простори як педагогічної платформи демонструє, що типовою рисою фінансового менеджменту доцільно визнати стан інноваційного та креативного підходів до створення освітньої політики та стратегічного управління щодо розвитку навчального закладу. З наукової та практичної точки зору, об'єктами реалізації функцій управління освітою насамперед доцільно вважати освітній заклад у цілому і напрямки його професійної діяльності. Це пов'язано зі стереотипами управлінського мислення, коли зв'язок між цілим та компонентами управління освітою не визнається менеджерами як природний. З філософської точки зору, саме цей тип цілісності визначає ступінь інтеграції системи управління з навколишнім середовищем, яке є додатковим компонентом системи вищої освіти, що залежить від нього.

4. Основним напрямком реалізації фінансового менеджменту на практиці доцільно вважати систему бухгалтерського обліку. Ефективність облікових процедур в сучасних умовах провадження освітньої діяльності залежить від можливості обробки великих обсягів фінансово-економічної інформації та доведення її до керівника освітнього закладу з метою використання цієї інформації для прийняття управлінських рішень. Ефективність реалізації цих рішень, зокрема у фінансово-економічній сфері, залежить від надійності, об'єктивності та ефективності об'єкта щодо консолідації даних.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПАРАМЕТРИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

2.1. Організаційно-методичні особливості бухгалтерського обліку в закладі вищої освіти

Більшість закладів вищої освіти в Україні належать до бюджетної сфери, відповідно повинні застосовувати організацію та методику бухгалтерського обліку як елемент управління державними фінансами.

Організаційно-методичні особливості бухгалтерського обліку в закладі вищої освіти ми розглянемо на прикладі Відокремленого структурного підрозділу «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України».

Щоб керувати, потрібно контролювати, а щоб контролювати, потрібно вимірювати. Створення кількох установ, а також держави, залежить від точного обліку фінансових операцій. Беручи це до уваги, питання організації бухгалтерського обліку в ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» в контексті модернізації системи державних фінансів та її складової – бухгалтерського обліку в державному секторі, стає особливо актуальним.

Цей процес регулювання пов'язаний із Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі № 125 «Зміни до облікової політики та виправлення помилок» [25], затвердженим наказом Міністерства фінансів від 24 грудня 2010 року № 1629 (зі змінами і доповненнями) в редакції від 01.01.2015 року, та спектру методичних рекомендацій, затверджених наказом Міністерства фінансів України № 11 від 23 січня 2015 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору» [19], а саме: «Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору» [22]; «Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку

нематеріальних активів суб'єктів державного сектору» [21]; «Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів суб'єктів державного сектору» [20]; «Методичних рекомендацій щодо облікової політики суб'єкта державного сектору» [24].

Під організацією бухгалтерського обліку доцільно розуміти управління бухгалтерським процесом, метою якого є забезпечити контроль за майном установи, виконанням зобов'язань, використанням ресурсів, включаючи трудові, та іншими аспектами згідно законодавства України. Бухгалтерська інформація є основним джерелом інформації для створення фінансової та бюджетної звітності, це також свідчить про те, що питання організації бухгалтерського обліку повинні займати ключове місце в діяльності установи.

Таблиця 2.1

Ідентифікація типових нормативно-правових актів з організації та методики обліково-аналітичного забезпечення закладу вищої освіти

Нормативно-правовий документ	Реквізити затвердження та поточна редакція / Параметри застосування
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [15]	від 16.07.1999 року № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) в редакції від 03.09.2024 року
	«визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні» [15]
«План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі» [37]	затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 1203 від 31.12.2013 року (зі змінами та доповненнями) в редакції від 28.03.2025 року
	«є переліком рахунків і субрахунків для узагальнення інформації про факти діяльності суб'єктів державного сектору у бухгалтерському обліку» [37]
Закон України «Про освіту» [17]	від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями)
	«регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права» [17]

Продовження таблиці 2.1

Закон України «Про вищу освіту» [16]	від 01.07.2014 р. № 1556-VII (зі змінами та доповненнями)
	«регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів у сфері освіти» [16]
«Бюджетний кодекс України» [12]	Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 року (зі змінами та доповненнями)
	визначає «правові засади функціонування бюджетної системи України, її принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства» [12]
«Податковий кодекс України» [38]	від 02.12.2010 року № 2755-VI (в редакції від 05.10.2025 року)
	«регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні» [38]
НП(С)БО в державному секторі № 125 «Зміни до облікової політики та виправлення помилок» [25]	затверджене наказом Міністерства фінансів від 24 грудня 2010 року № 1629 (зі змінами і доповненнями) в редакції від 01.01.2015 року
	«визначає порядок розкриття у фінансовій звітності інформації щодо змін в облікових оцінках, змін в обліковій політиці та виправлення суттєвих помилок» [25]
«Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору» [19]	затверджені наказом Міністерства фінансів України № 11 від 23 січня 2015 р.
	«Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору» [22]; «Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів суб'єктів державного сектору» [21]; «Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів суб'єктів державного сектору» [20]; «Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору» [24].

Щоб зрозуміти процедуру організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах, зокрема закладах освіти, спочатку необхідно розібратися з термінологією, що використовується в державному секторі.

Дефініція «організація» має кілька визначень. У своїй найпростішій формі це створення певної системи. Організація – це процес досягнення та підтримки певного стану впорядкованості у системі. У науковій літературі визначення цього поняття розглядається як система впорядкованих дій, результатом яких є створення системи бухгалтерського обліку, складання рахунків та первинне поширення облікової інформації, облікова політика підприємства, організація процесу або «...система методів, способів та заходів, які спрямовані на максимізацію ефективності та розвитку системи відповідно до мети, завдань та місії». Як наслідок, при вивченні понятійного апарату важливо визнати, що визначення дефініції «організація бухгалтерського обліку» у законодавстві не прописане. Однак, параметри організації бухгалтерського обліку окреслює розділ III Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [15] від 16.07.1999 року № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) в редакції від 03.09.2024 року.

Основою раціонального організованого бухгалтерського обліку доцільно вважати застосування загальноприйнятих передумов, а саме: вивчення структури організації, способу її діяльності та способу впровадження чинного законодавства. Весь процес бухгалтерського обліку для ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36], з теоретичної точки зору, складається з трьох окремих етапів:

- 1) первинний облік;
- 2) поточний облік;
- 3) підсумковий облік.

Першим компонентом бухгалтерського процесу є етап первинного обліку, який визначається такою послідовністю операцій: 1) процес отримання інформації про об'єкти обліку передбачає ідентифікацію даних, що до них відносяться; 2) вимірювання на основі системи показників, що

використовуються в бухгалтерському обліку (грошові, непрямі, трудові); 3) зберігання інформації у відповідних документах для бухгалтерського обліку.

Другим етапом є поточний облік, який включає такі процедури: 1) процес отримання інформації з первинного обліку документується в системі реєстрації інформації в бухгалтерському обліку; 2) запис інформації в облікових реєстрах; 3) агрегування та зведення інформаційних даних показників.

Третій етап бухгалтерського процесу називається підсумковим етапом, цей етап включає такі дії: 1) поширення інформації щодо поточного обліку у формі відповідних звітних форм; 2) донесення отриманої інформації до зовнішніх та внутрішніх одержувачів; 3) зберігання інформації щодо первинного, поточного, підсумкового обліку, що формалізується у вигляді документованих рахунків, реєстрів, звітності.

Таким чином, розмежування етапів бухгалтерського процесу базується на порядку їх виконання в часі та просторі. Ці етапи присутні у всіх об'єктах обліку.

У ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] визнані такі загальні об'єкти бухгалтерського обліку:

- грошові кошти;
- розрахунки;
- кредиторська заборгованість;
- дебіторська заборгованість;
- витрати;
- доходи.

Важливо визнати, що згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [15], регулюванням методології бухгалтерського обліку займається Міністерство фінансів України, специфіка застосування НП(С)БО в державному секторі № 125 встановлюються галузевим міністерством, яким є Міністерство освіти і науки України. Однак, аспекти організації бухгалтерського обліку в коледжі відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [15] підпадають під компетенцію центрального органу

управління відповідно до установчих документів. Тобто, рішення стосовно організації бухгалтерського обліку в ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] знаходяться в компетенції його директора і ректорату Національного університету біоресурсів і природокористування України.

У ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] організація бухгалтерського обліку ведеться з моменту його заснування, що безпосередньо формує рівень ефективності бухгалтерського обліку як в поточному періоду, так і майбутньому. Організаційні процедури бухгалтерського обліку в коледжі передбачають дотримання прийнятих всіх принципів бухгалтерського обліку й звітності.

Згідно статті 7 Бюджетного кодексу України «бюджетна система України ґрунтується на таких принципах: 1) принцип єдності бюджетної системи України; 2) принцип збалансованості; 3) принцип самостійності; 4) принцип повноти; 5) принцип обґрунтованості; 6) принцип ефективності та результативності; 7) принцип субсидіарності; 8) принцип цільового використання бюджетних коштів; 9) принцип справедливості і неупередженості; 10) принцип публічності та прозорості» [12].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15] визначає принципами бухгалтерського обліку та фінансової звітності «повне висвітлення; автономність; послідовність; безперервність; нарахування; превалювання сутності над формою; єдиний грошовий вимірник; інші принципи, визначені міжнародними стандартами або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку» [15].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [35] визначає принципи формування фінансової звітності, а саме «автономності підприємства; безперервності діяльності; періодичності; історичної (фактичної) собівартості; нарахування; повного висвітлення; послідовності; обачності; превалювання сутності над формою; єдиного грошового вимірника» [35].

Для забезпечення відображення операцій у бухгалтерському обліку та узагальнення інформації щодо господарських операцій використовується «План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі» [37], затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 1203 від 31.12.2013 року (зі змінами та доповненнями) в редакції від 28.03.2025 року.

Для забезпечення відповідності бухгалтерського обліку законодавству коледж несе повну відповідальність. Однак, оскільки ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] є структурною складовою Національного університету біоресурсів і природокористування України та не має статусу окремої юридичної особи, бухгалтерія коледжу вважається операційним відділом центральної бухгалтерії університету.

Зв'язок між бухгалтерським відділом НУБіП України та операційно відокремленим підрозділом ВСП «Рівненський фаховий коледж» [36] полягає в тому, що перший надає другому документацію, необхідну для бухгалтерського обліку та нагляду, а коледж, своєю чергою, отримує інформацію щодо грошової вартості своїх зусиль. Характер вказаних зв'язків визначає спосіб організації бухгалтерського обліку. Формування фінансової і бюджетної звітності у коледжі проводять з використанням ІАСУ і через систему «Фінзвіт-VtGoD».

Структура бухгалтерії ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36]:

1. Головний бухгалтер
2. Заступник головного бухгалтера
3. Провідний бухгалтер (облік розрахунків із стипендіями, постачальниками та підрядниками, необоротними та оборотними активами)
4. Провідний бухгалтер (облік розрахунків з фізичними і юридичними особами за платними послугами, що надаються коледжем)
5. Бухгалтер II категорії (облік касових та банківських операцій юридичних та фінансових зобов'язань)

Таблиця 2.2

Структура бухгалтерії ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36]

Головний бухгалтер	
	Заступник головного бухгалтера
Провідний бухгалтер	Обов'язки: облік розрахунків за стипендіями; облік розрахунків постачальниками і підрядниками; облік розрахунків за активами;
Провідний бухгалтер	Обов'язки: облік розрахунків з фізичними і юридичними особами за платними послугами, що надаються коледжем;
Бухгалтер II категорії	Обов'язки: облік касових операцій; облік банківських операцій; облік зобов'язань юридичних та фінансових

Серед основних завдань і векторів роботи бухгалтерії коледжу наступні: врегулювання організаційних аспектів щодо бухгалтерського обліку в коледжі; за рахунок використання прогресивних методів та форм обліку максимально підвищувати раціональну організацію бухгалтерського обліку та звітності в коледжі; проводити контроль за законністю, актуальністю і точністю виконання документів; проводити складання економічно обґрунтованих звітів, розрахунок заробітної плати та тарифів викладацького складу; здійснювати інвентаризацію активів, зобов'язань та розрахунків; забезпечувати наявність бухгалтерських документів, готових та своєчасно поданих до відповідних органів у встановлені терміни; готувати спектр даних та інформації для відповідних розділів обліку щодо формування звітності; робити проведення фінансово обґрунтованих розрахунків витрат коледжу; забезпечувати складання бюджету та зарахування коштів до бюджету, створення щомісячного плану витрат, використання бюджету коледжу; складати перелік кварталних і річних звітів стосовно

використання фінансування коледжу; систематично відстежувати стан платежів за надання платних послуг тощо.

Спектр основних нормативно-правових актів, що регламентують ведення бухгалтерського обліку в коледжі містить:

1. «Бюджетний кодекс України» [12];
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [15];
3. Закон України «Про вищу освіту» [16];

Основним плановим фінансовим документом ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] як бюджетної установи є кошторис, яким «на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень» [12].

Процедура створення кошторису для ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] складається з таких кроків: 1) головні розпорядники Міністерства освіти і науки України отримують інформацію щодо максимального обсягу витрат та максимальної кількості кредитів, які можуть бути надані із загальних фондів бюджету у проекті бюджету на наступний рік; 2) головний розпорядник бюджетних коштів надасть інструкції розпорядникам бюджетних коштів нижчого рівня щодо максимальної суми витрат, яку можна здійснити, та максимальної суми коштів, яку можна забезпечити бюджетом із загального бюджету. Кінцевий термін подання проектів кошторисів та надання інструкцій щодо їх підготовки встановлюється конкретно; 3) посадові особи оцінять законність та правильність проектів кошторисів витрат нижчого рівня, розподілять кошти за класами витрат та бюджетним кредитуванням, повноту надходжень та погашення позик, оцінять узгодженість коштів та підготують проект кошторису загалом; 4) головний розпорядник сформує бюджетні запити на основі зведених кошторисів.

Процедура передбачає планування доходної та видаткової частин кошторису відповідно до визначених вимог. Розділ доходів бюджету, який є частиною бюджету ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [36], показує очікувані надходження із загального фонду бюджету та суму доходів зі спеціального фонду, які призначені для покриття пов'язаних з цим витрат організації. Дохідна частина бюджету установи формується із запланованих бюджетних витрат, спрямованих на утримання установи. Установа публікує інформацію про запропоновані бюджетні витрати МОН України.

Дохідна частина спеціального фонду також призначена як частина запланованих доходів з інших джерел. Сума доходів, спрямованих на спеціальний бюджетний проект, розраховується за допомогою розрахунків, що є специфічними для кожного джерела доходів або методу фінансування з бюджету або повернення позик до бюджету.

У розділі видатків бюджету загальна сума бюджетних витрат визначається за кодами економічної класифікації, документується розподіл запланованих видатків між бюджетною організацією та спеціальним фондом. Розраховуючи обсяг видатків або позики бюджету, розпорядники вищого рівня повинні враховувати мету організації щодо витрачання коштів або надання коштів розпорядникам нижчого рівня, головні розпорядники повинні враховувати цільове призначення коштів або боргу, виходячи з основних виробничих показників та внесків організації, штатного розкладу, обсягу виконаної роботи, необхідності погашення боргу та реалізації конкретних проєктів.

Важливо виконати вимоги щодо пріоритетного розподілу бюджетних коштів, пов'язаних з витратами на оплату праці з нарахуваннями та економічним забезпеченням організацій. Також важливим є забезпечення суворого режиму економії коштів та матеріальних активів.

Після публічного оприлюднення Закону України «Про Державний бюджет України» на поточний рік фінансові службовці місцевого рівня протягом тижня повинні сформулювати провідним розпорядникам лімітну довідку щодо асигнувань бюджету.

Згідно «Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» [43] від 28.02.2002 року (зі змінами та доповненнями) в редакції від 28.10.2025 року «лімітна довідка – це документ, який містить затвержені бюджетні призначення (встановлені бюджетні асигнування) та їх помісячний розподіл, а також інші показники, що згідно із законодавством повинні бути визначені на основі нормативів, і видається відповідно Мінфіном, Міністерством фінансів Автономної Республіки Крим, місцевим фінансовим органом, головним розпорядником» [43].

Розпорядники бюджетних коштів, відповідно до затверженого для них бюджету та інших критеріїв, за якими вони були затвержені, витратять свої кошти на те, що їм потрібно. Для цього кількість працівників організації, затверджена у штатному розписі, має бути включена до фонду оплати праці, інші витрати мають бути включені до інших асигнувань, щоб забезпечити виконання покладених на організацію обов'язків.

За результатами отримання лімітних довідок формуються уточнені варіанти проєкту зведених кошторисів, плану асигнувань, кредитів тощо. Потім Міністерство фінансів надішле до Казначейства кошторис державних витрат, запланованих до виконання. Протягом трьох робочих днів після затвердження кошторису Державне казначейство надасть головним розпорядникам витяги зі складових бюджету, які слугуватимуть підставою для затвердження кошторису та розподілу коштів між розпорядниками відповідно до Державного бюджету України. Кошториси та бюджетні плани офіційно підписуються директором і бухгалтером організації, а головний розпорядник їх затверджує.

Основною статтею витрат у ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України України» [36] є заробітна плата, тому важливо враховувати законодавчо встановлену методика розрахунку посадових окладів професорсько-викладацького складу та формування тарифного списку.

У штатному розписі ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [36] нараховується 253,7 штатних одиниць.

Окрема увага повинна бути приділена фінансовим результатам діяльності. Інформація звіту про фінансові результати ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] наведена у таблиці 2.3 (у частині доходів) і таблиці 2.4 (у частині витрат).

Таблиця 2.3

Фрагмент звіту про фінансові результати

ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [18]

ДОХОДИ

Стаття	Код рядка	За звітний період 2024	За попередній рік 2023
ДОХОДИ			
Доходи від обмінних операцій		-	-
Бюджетні асигнування	2010	42368463	32925968
Доходи від надання послуг (виконання робіт)	2020	17348461	14862371
Доходи від продажу активів	2030	2274	2050
Фінансові доходи	2040	-	-
Інші доходи від обмінних операцій	2050	121016	112947
Усього доходів від обмінних операцій	2080	59840214	47903336
Інші доходи від необмінних операцій	2130	1736468	1152648
Усього доходів від необмінних операцій	2170	1736468	1152648
ВСЬОГО ДОХОДІВ	2200	61576682	49055984

Таблиця 2.4

Фрагмент звіту про фінансові результати
ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [18]

ВИТРАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період 2024	За попередній рік 2023
Витрати за обмінними операціями		-	-
Витрати на виконання бюджетних програм	2210	31841579	24633042
Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)	2220	16189698	14543422
Витрати з продажу активів	2230	-	-
Фінансові витрати	2240	-	-
Інші витрати за обмінними операціями	2250	24844	10577
Усього витрат за обмінними операціями	2290	48056121	39187041
Витрати за необмінними операціями			
Трансферти	2300	-	-
Інші витрати за необмінними операціями	2310	10548277	8377859
Усього витрат за необмінними операціями	2340	10548277	8377859
УСЬОГО ВИТРАТ	2380	58604398	47564900
Профіцит/дефіцит за звітний період	2390	2972284	1491084

Елементи витрат згідно Звіту про фінансові результати ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] наведена у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Елементи витрат за 2024 рік
ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36]

Стаття	Код рядка	За звітний період 2024	За попередній рік 2023
Витрати на оплату праці	2820	33733438	26879151
Відрахування на соціальні заходи	2830	7022680	5602362
Матеріальні витрати	2840	6601322	5095759
Амортизація	2850	673837	1599192
Інші витрати	2860	24844	10577
УСЬОГО	2890	48056121	39187041

Видатки бюджету (кошторису) ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [36] за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету згідно Звіту про фінансові результати за 2024 рік наведена у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Видатки бюджету (кошторису) ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [36] за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету згідно Звіту про фінансові результати за 2024 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період 2024	За попередній рік 2023
Освіта	2500	58604398	47564900
Соціальний захист та соціальне забезпечення	2510		
УСЬОГО	2520	58604398	47564900

2.2. Налаштування внутрішнього аудиту в закладі вищої освіти: специфіка організації

Проблематика створення, раціонального і ефективного використання фінансових ресурсів доводить свою актуальність для всіх навчальних закладів, як державних, так і приватних.

Не залишається поза увагою внутрішнього аудиту і ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36].

В сучасних умовах України існує необхідність впровадження системи економії коштів, розробки функціональної системи внутрішнього аудиту за витратами всіх бюджетних установ, включаючи навчальні заклади. Першим законодавчим актом, який започаткував створення гармонійного державного та внутрішнього нагляду за використанням коштів бюджетними установами, до яких належать навчальні заклади державного сектору став Бюджетний кодекс України, прийнятий у 2010 році, але він не спроможний вирішити весь спектр питань економного витрачання коштів.

Згідно пункту 3 статті 26 Бюджетного кодексу України «внутрішній аудит – це незалежна, об'єктивна діяльність, що передбачає здійснення аудиторських досліджень (оцінки з надання впевненості) та аудиторського консультування для сприяння розпоряднику бюджетних коштів у досягненні цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності. Внутрішній аудит сприяє покращенню ефективності і результативності в діяльності розпорядника бюджетних коштів, а також підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, шляхом застосування систематичного, послідовного підходу до оцінки і вдосконалення організації та функціонування системи управління, внутрішнього контролю, управління ризиками» [12].

Система контролю дотримання бюджетного законодавства України сприяє забезпеченню результативного та ефективного менеджменту бюджетних коштів і повинна реалізуватись у спектрі всіх стадій бюджетного процесу.

Система бюджетного законодавства України прагне забезпечити згідно статті 26 Бюджетного кодексу України:

1) «оцінку управління бюджетними коштами, у тому числі такими, що спрямовуються на підготовку та реалізацію публічних інвестиційних проектів (включаючи проведення державного фінансового аудиту)» [12];

2) «правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності» [12];

3) «досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень» [12];

4) «проведення аналізу та оцінки стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів» [12];

5) «запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави і територіальних громад у процесі управління об'єктами державної та комунальної власності» [12];

б) «обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету» [12].

На думку проф. Бруханського Р.Ф. «систему контролю можна вважати ефективною лише тоді, коли вона забезпечуватиме при найменших витратах досягнення намічених цілей, тобто співвідношення затрат і економічного ефекту повинно бути позитивним» [6, с. 29].

Внутрішній аудит може вирішувати такі питання: 1) перевірка ефективності системи організаційних правил відповідно до чинних правових норм та законодавчих документів; 2) перевірка доцільності та відповідності правовим нормам та статуту економічної системи нормативних актів і правил; 3) перевірка законності складання угоди та термінів її виконання; 4) перевірка доступності, стану, оцінки, ефективності використання ресурсів, дотримання існуючої методики ціноутворення погашення податкового боргу; 5) дослідження фінансової звітності, правильності організації, методології бухгалтерського обліку; 6) достовірність обліку витрат і доходів, точність фінансових результатів, об'єктивність використання коштів та прибутку; подання пропозицій щодо

покращення організації системи контролю, аналізу, обліку, вирішення спорів, підвищення ефективності ініціатив розвитку, зміни структури та виду діяльності; 7) консультування засновників, керівників відділів, спеціалістів та працівників системи управління з питань організації та управління, права, економічного аналізу та інших питань; 8) підготовка організації до аудитів, перевірок та інших зовнішніх органів, які оцінюють, контролюють або оподатковують організацію.

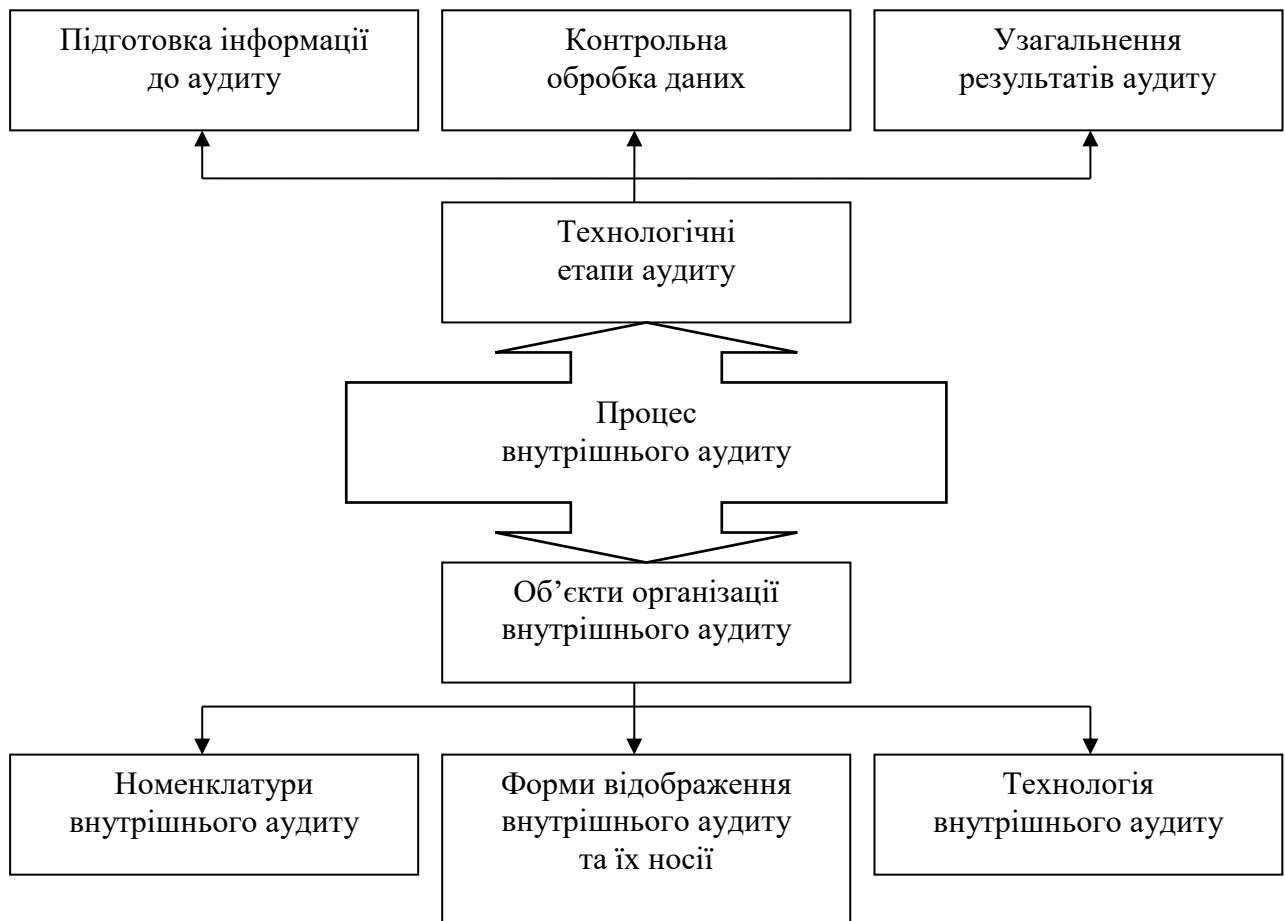

Рис. 2.1. Структурно-логічна модель внутрішнього аудиту за об'єктами його організації

Типові завдання внутрішнього аудиту можна згрупувати таким чином: встановлення етапів та термінів виконання робіт; розрахунок витрат; ефективне використання часу аудиторів; створення кваліфікованої групи експертів; вибір розділів аудиту в найбільшій значущості для аудиторської думки; делегування аудиторських завдань, обов'язків та розділів спеціалістам.

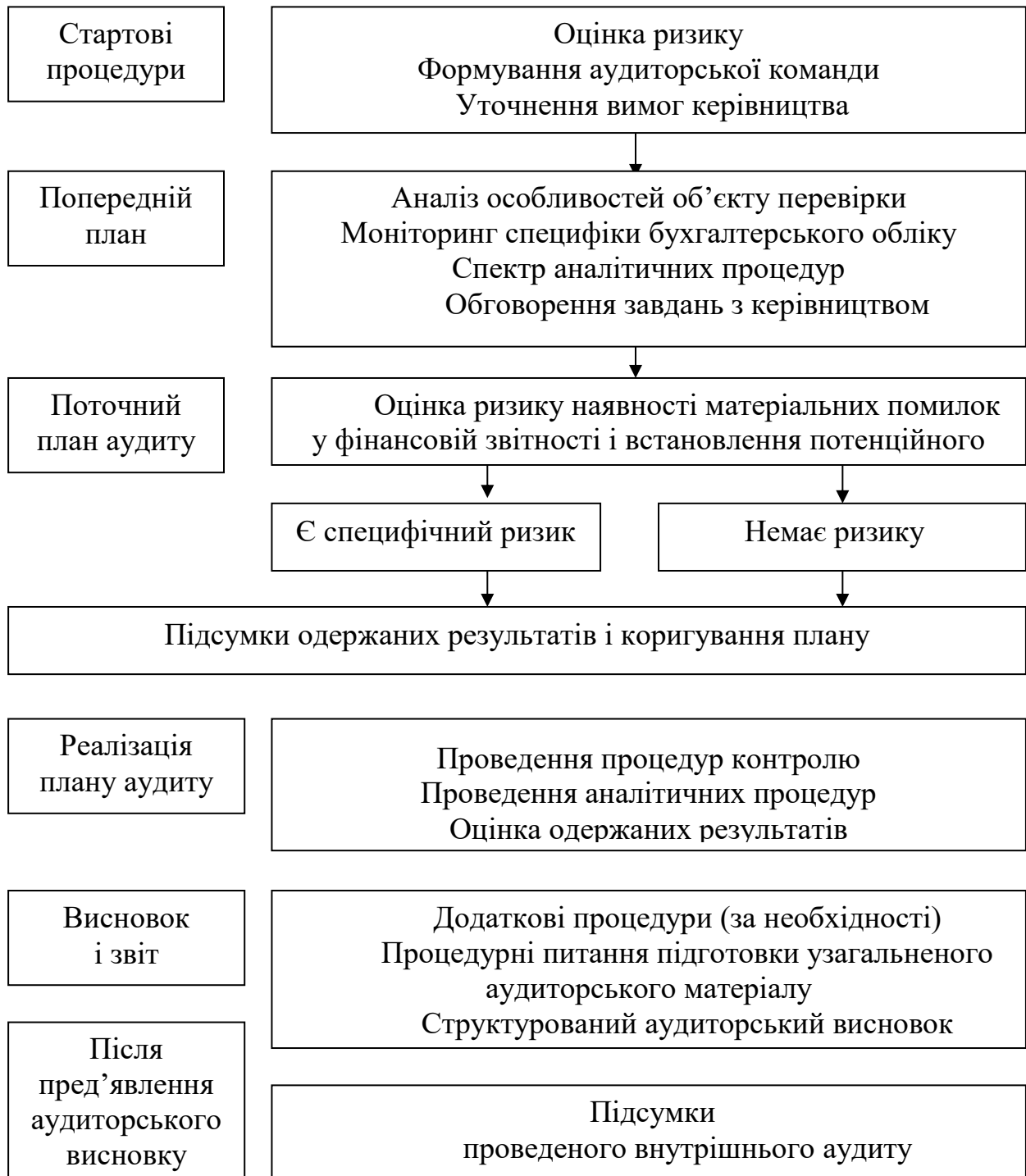

Рис. 2.2. Структурно-логічна модель проведення внутрішнього аудиту

Внутрішній аудит часто вважається частиною внутрішнього контролю, проте він також є однією з форм реалізації внутрішнього контролю. Внутрішній контроль – це сукупність дій, правил та показників, що використовуються для управління бізнес-організацією та постійно застосовується під час діяльності

організації. Впроваджуючи систему внутрішнього контролю, адміністрація закладу освіти виконує ряд завдань: ефективність діяльності, результативність та раціональне використання ресурсів; впровадження чинного законодавства та інших правових норм, правил і постанов; гарантія безпеки і надійності даних обліку; запобігання втраті або недбалому використанню активів.

Основною функцією системи внутрішнього аудиту в ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] можна визначити нагляд і регулювання фінансово ефективного та цілеспрямованого використання ресурсів, збереження наявних фінансових та матеріальних активів, запобігання нецільовому використанню коштів та уникнення марнотратства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Більшість закладів вищої освіти в Україні належать до бюджетної сфери, відповідно повинні застосовувати організацію та методiku бухгалтерського обліку як елемент управління державними фінансами. Організаційно-методичні особливості бухгалтерського обліку в закладі вищої освіти нами розглянуто на прикладі Відокремленого структурного підрозділу «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України».

2. У ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» організація бухгалтерського обліку ведеться з моменту його заснування, що безпосередньо формує рівень ефективності бухгалтерського обліку як в поточному періоду, так і майбутньому. Організаційні процедури бухгалтерського обліку в коледжі передбачають дотримання прийнятих всіх принципів бухгалтерського обліку й звітності.

3. Серед основних завдань і векторів роботи бухгалтерії коледжу наступні: врегулювання організаційних аспектів щодо бухгалтерського обліку в коледжі; за рахунок використання прогресивних методів та форм обліку максимально підвищувати раціональну організацію бухгалтерського обліку та звітності в коледжі; проводити контроль за законністю, актуальністю і точністю виконання документів; проводити складання економічно обґрунтованих звітів, розрахунок заробітної плати та тарифів викладацького складу; здійснювати інвентаризацію активів, зобов'язань та розрахунків; забезпечувати наявність бухгалтерських документів, готових та своєчасно поданих до відповідних органів у встановлені терміни; готувати спектр даних та інформації для відповідних розділів обліку щодо формування звітності; робити проведення фінансово обґрунтованих розрахунків витрат коледжу; забезпечувати складання бюджету та зарахування коштів до бюджету, створення щомісячного плану витрат, використання бюджету коледжу; складати перелік квартальних і річних звітів стосовно використання фінансування коледжу; систематично відстежувати стан платежів за надання платних послуг тощо.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

3.1. Аналіз стану та динаміки ефективності роботи закладу вищої освіти

Функціонування закладів освіти в сучасній Україні в умовах воєнного стану формує доцільність ретельного аналізу та оцінки ефективності їх роботи, зважаючи зокрема на обмеженість фінансування.

Більшість українських закладів освіти адаптувались до нестабільних умов роботи, при цьому забезпечили безперервність освітнього процесу, зберегли науковий потенціал і популярність серед студентів. Однак, зважаючи на євроінтеграційні тенденції в освітній галузі необхідно навчитись функціонувати в динамічному конкурентному середовищі, посилити ефективність управління, адаптуватись до технологічних вимог і забезпечити належну якість освіти.

Значною мірою успіх сучасного закладу освіти залежить від успішності підбору спеціальностей і наявності ліцензованого обсягу прийому. Показники ліцензованого обсягу прийому абітурієнтів до ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] на денну форму навчання відображено у таблиця 3.1.

За 2024 рік на рахунок ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] надійшло 36493,307 тис. грн. за загальним фондом.

Структура використання згідно з кошторисом видатків:

Оплата праці – 21241,9 тис. грн.

Нарахування на оплату праці – 4652,0 тис. грн.

Виплати стипендії студентам коледжу – 8998,8 тис. грн.

Грошова допомога на придбання навчальної літератури – 109,008 тис. грн.

Оплата комунальних послуг – 536,7 тис. грн.

Таблиця 3.1

Ліцензований обсяг прийому абітурієнтів до ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [36]

Код / Спеціальність	Обсяг, осіб	
	Фаховий молодший бакалавр	Бакалавр
071 Облік і оподаткування	100	30
072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	50	
073 Менеджмент	60	
076 Підприємництво та торгівля	35	
081 Право	100	
121 Інженерія програмного забезпечення	100	30
123 Комп'ютерна інженерія	50	
125 Кібербезпека та захист інформації	50	
126 Інформаційні системи та технології	50	
192 Будівництво та цивільна інженерія	133	30
193 Геодезія та землеустрій	73	
РАЗОМ	801	120

За спеціальним фондом надійшло у 2024 році 18914,564 тис. грн.

в т.ч.:

- оплата за навчання – 13964,968 тис. грн.
- оплата за проживання в гуртожитках – 4827,258 тис. грн.
- оплата за оренду приміщень – 120,063 тис. грн.

Використано за 2024 рік 12131,917 тис. грн.

в т.ч.:

1. Оплата праці – 8341,397 тис. грн.
2. Нарахування на оплату праці – 1513,246 тис. грн.
3. Придбання обладнання та інвентаря – 295,32 тис. грн.

4. Придбання медикаментів – 10,084 тис. грн.
5. Оплата послуг – 200,473 тис. грн.
6. Видатки на відрядження – 22,744 тис. грн.
7. Оплата комунальних послуг – 1647,152 тис. грн.
8. Оплата земельного податку, ліцензій – 12,479 тис. грн.
9. Реконструкція майданчика – 62,117 тис. грн.
10. Інше – 24,960 тис. грн.

Таблиця 3.2

Аналіз доходів ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [36]
у динаміці за 2023-2024 роки

Стаття	За 2024 рік	За 2023 рік	Абсолютне відхилення, грн	Відносне відхилення, %
Бюджетні асигнування	42368463	32925968	9 442 495	28,68
Доходи від надання послуг (виконання робіт)	17348461	14862371	2486090	16,73
Доходи від продажу активів	2274	2050	224	10,93
Інші доходи від обмінних операцій	121016	112947	8069	7,14
Усього доходів від обмінних операцій	59840214	47903336	11936878	24,92
Інші доходи від необмінних операцій	1736468	1152648	583820	50,65
Усього доходів від необмінних операцій	1736468	1152648	583820	50,65
ВСЬОГО ДОХОДІВ	61576682	49055984	12520698	25,52

Таблиця 3.3

Аналіз витрат ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [36]
у динаміці за 2023-2024 роки

Стаття	За 2024 рік	За 2023 рік	Абсолютне відхилення, грн	Відносне відхилення, %
Витрати на виконання бюджетних програм	31841579	24633042	7208537	29,26
Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)	16189698	14543422	1646276	11,32
Інші витрати за обмінними операціями	24844	10577	14267	134,89
Усього витрат за обмінними операціями	48056121	39187041	8869080	22,63
Інші витрати за необмінними операціями	10548277	8377859	2170418	25,91
Усього витрат за необмінними операціями	10548277	8377859	2170418	25,91
УСЬОГО ВИТРАТ	58604398	47564900	11039498	23,21
Профіцит/дефіцит за звітний період	2972284	1491084	1481200	99,34

Таким чином, у ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» [36] обсяг витрат зріс у 2024 році порівняно з 2023 роком на 11039498 грн або 23,21 %, всі показники за структурою витрат зазнали збільшення, окрім амортизації, яка зменшилася на 925355 грн або 57,86 %.

Обсяг доходів коледжу за аналогічний період також збільшився на 12520698 грн або 25,52 %.

Таблиця 3.4

Аналіз елементів витрат
 ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» [36]
 у динаміці за 2023-2024 роки

Стаття	За 2024 рік	За 2023 рік	Абсолютне відхилення, грн	Відносне відхилення, %
Витрати на оплату праці	33733438	26879151	6854287	25,5
Відрахування на соціальні заходи	7022680	5602362	1420318	25,35
Матеріальні витрати	6601322	5095759	1505563	29,55
Амортизація	673837	1599192	-925355	-57,86
Інші витрати	24844	10577	14267	134,89
УСЬОГО	48056121	39187041	8869080	22,63

Активи протягом 2024 року збільшилися з 16732594 грн до 23146632 грн, тобто на 6414038 або 38 %.

Аналіз ліквідності ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України»:

Коефіцієнт покриття на початок 2024 року:

$$(9476161 \text{ грн} + 7653 \text{ грн}) / 1185227 \text{ грн} = 8,0$$

Коефіцієнт покриття на початок 2025 року:

$$(13848037 \text{ грн} + 19371 \text{ грн}) / 1879527 \text{ грн} = 7,4$$

Позитивні аспекти діяльності: збільшення вартості основних засобів шляхом введення об'єктів в експлуатацію; зростання обсягу грошових коштів; покращення фінансового результату; висока ліквідність.

Ризики: зростання обсягу кредиторської заборгованості за послуги; частка нефінансових активів є меншою, ніж фінансових (для ЗВО це не критично).

3.2. Моніторинг і оцінка ефективності управління закладом освіти

У сучасних умовах функціонування закладів освіти реалізується за умов мінімізації фінансового забезпечення, зменшення кількості здобувачів освіти, зростання вартості освітніх послуг через зростання цін на комунальні послуги, видавництво навчальної літератури, енергозатратної матеріальної бази тощо.

Потенціал подальшого розширення навчальних закладів, створення умов для надання якісної освіти безпосередньо залежить від ефективності управління їхніми ресурсами. У теорії управління ефективність концепцій розглядається на основі існуючих відмінностей у критеріях та показниках, пов'язаних з ними. Як наслідок, концепція функціональної ефективності полягає в тому, що ефективність управління вимірюється шляхом порівняння результатів та витрат самої системи з точки зору вартості. Це досягається шляхом варіювання кількості працівників, цифровізації процесів управління, застосування новітніх технологій, генерування унікальних освітніх програм тощо.

Первинним показником ефективності управління в концепції балансування інтересів є досягнення очікувань та потреб усіх сторін, залучених до діяльності закладу освіти: держави, менеджерів, працівників, споживачів. Критерії ефективності за системним підходом – це показники, що оцінюють ступінь адаптації закладу освіти до умов зовнішньої сфери діяльності. Згідно з визначенням збалансованої системи показників, моніторинг ефективності управління охоплює такі сфери, як фінанси, маркетинг, внутрішні процеси, навчання та інші. У цій методології фінансові та нефінансові показники включені в систему, яка враховує причинно-наслідковий зв'язок щодо показників ефективності та факторів, що впливають на їх формування.

Ефективність управління у вищій освіті – це складний термін, що вимагає системного підходу до його визначення та створення методології його оцінки.

Теоретичною основою визначення ефективності управління навчальним закладом є комплексний підхід, що поєднує всю сукупність взаємодіючих компонентів та базується на системі показників.

Враховуючи характер діяльності та види досягнутого ефекту, керівництву закладу вищої освіти рекомендується використовувати блоки показників:

1. Економічна ефективність.
2. Соціальна ефективність.
3. Академічна ефективність.
4. Організаційна ефективність.

Система показників виражається у відносному вираженні, що робить її доцільною для порівняльної оцінки університетів. Для визначення загальної ефективності управління, яка поєднує часткові метрики оцінювання, використовується таксономічний аналіз. Цей метод дозволить звести кількість спостережуваних ознак досліджуваного явища до однієї синтетичної ознаки та визначить ступінь, до якої його фактичний рівень віддалений від певної точки простору, це є стандартом ефективності. Впровадження цієї системи показників у практику закладів освіти дозволить їм підвищити ступінь оцінки ефективності управління ресурсами, що стане основою для розвитку ефективні стратегії.

Фундаментальними задачами прорахунку ефективності діяльності закладу освіти є оцінка питомої ваги кількісних і якісних параметрів спектру всіх структурних підрозділів у загальний ефект розвитку закладу освіти у розрізі його сфер діяльності (освітньої, дослідницької, інноваційної, фінансово-економічної).

Економічну ефективність діяльності закладу освіти доцільно визначати співвідношенням результатів до витрат, яке збільшується за рахунок вдалого використання ресурсів. Одним із важливих компонентів ефективності закладу освіти є ефективність науково-технічних зусиль, яка вимірюється набором показників, таких як патенти, публікації, проєкти та інша пов'язана з ними діяльність. Беручи до уваги вищезазначені підходи, метод аналізу ефективності освітнього закладу можна описати як низку наступних основних кроків:

- 1) критичний аналіз задекларованих стратегічних цілей діяльності;
- 2) моніторинг ефективності використання ресурсів;
- 3) моніторинг ефективності освітніх проєктів;
- 4) моніторинг окупності освітніх програм;

- 5) аналіз рівня доходу на одного працівника;
- 6) аналіз рівня доходу на одного студента;
- 7) співвідношення рівня доходу на 1 грн витрат.

Посилення рівня ефективності функціонування закладів освіти залежить від спектру різнотипних факторів, найважливішими з яких є: ефективність менеджменту, ефективність використання ресурсів, рівень освітніх програм, фаховість кадрового забезпечення, мотивація праці, організація освітнього процесу, привабливість освітнього простору, застосування інновацій, рівень технічного і технологічного забезпечення, статус і репутація закладу освіти.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. За 2024 рік на рахунок ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» надійшло 36493,307 тис. грн. за загальним фондом. Структура використання згідно з кошторисом видатків: оплата праці – 21241,9 тис. грн; нарахування на оплату праці – 4652,0 тис. грн; виплати стипендії студентам коледжу – 8998,8 тис. грн; грошова допомога на придбання навчальної літератури – 109,008 тис. грн; оплата комунальних послуг – 536,7 тис. грн.

2. За спеціальним фондом надійшло у 2024 році 18914,564 тис. грн, в т.ч.: оплата за навчання – 13964,968 тис. грн, оплата за проживання в гуртожитках – 4827,258 тис. грн, оплата за оренду приміщень – 120,063 тис. грн; використано за 2024 р. 12131,917 тис. грн, в т.ч.: оплата праці – 8341,397 тис. грн, нарахування на оплату праці – 1513,246 тис. грн, придбання обладнання та інвентаря – 295,32 тис. грн, придбання медикаментів – 10,084 тис. грн, оплата послуг – 200,473 тис. грн, видатки на відрядження – 22,744 тис. грн, оплата комунальних послуг – 1647,152 тис. грн, оплата земельного податку, ліцензій – 12,479 тис. грн, реконструкція майданчика – 62,117 тис. грн, інше – 24,960 тис. грн.

3. Ефективність управління у вищій освіті – це складний термін, що вимагає системного підходу до його визначення та створення методології його оцінки. Теоретичною основою визначення ефективності управління навчальним закладом є комплексний підхід, що поєднує всю сукупність взаємодіючих компонентів та базується на системі показників. Враховуючи характер діяльності та види досягнутого ефекту, керівництву закладу вищої освіти рекомендується використовувати блоки показників: економічна ефективність; соціальна ефективність; академічна ефективність; організаційна ефективність.

4. Фундаментальними задачами прорахунку ефективності діяльності закладу освіти є оцінка питомої ваги кількісних і якісних параметрів спектру всіх структурних підрозділів у загальний ефект розвитку закладу освіти у розрізі його сфер діяльності (освітньої, дослідницької, інноваційної, фінансово-економічної).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Дослідження й аналіз теоретичних і практичних аспектів фінансово-економічної діяльності закладів освітньої сфери в Україні дозволили диференціювати ряд специфічних особливостей і проблем, зокрема: рівень моніторингу нормативно-правової та організаційно-методичної регламентації; відсутність чіткого контролю за освітньо-правовими процедурами; ступінь професійної компетентності керівників закладів освіти щодо ефективного виконання фінансової складової; ефективність поєднання державного, галузевого та громадського контролю; моніторинг якості надання освітніх послуг; специфіка і ефективність колегіального управління.

2. Вважаємо доцільним риси та специфіку фінансово-економічної діяльності закладів вищої освіти охарактеризувати наступними ознаками: 1) поєднання рівнів фінансування: а) бюджетного; б) власного; в) грантового; 2) суворе дотримання кошторисної дисципліни; 3) чітке виконання вимог законодавства про цільове використання коштів; 4) цільовий характер витрат; 5) жорсткий та системний контроль фінансовими органами; 6) різні цикли формування доходів і витрат; 7) значна питома вага витрат на персонал; 8) чутливість до змін тарифікації та нормативів оплати праці; 9) наявність значної інфраструктури (навчальні та адміністративні корпуси, гуртожитки, їдальні, навчальні та наукові лабораторії); 10) діяльність у сфері публічного управління; 11) додаткові джерела доходів (наукові дослідження, гранти, міжнародні програми, консалтингові послуги, освітні курси, підвищення кваліфікації, оренда приміщень тощо); 12) соціальна орієнтованість освітньої діяльності.

3. Обліково-аналітичному забезпеченню закладів освітньої галузі характерна низка специфічних особливостей, зумовлених їх правовим статусом, джерелами фінансування, вимогами до прозорості. Ключові з них є: неприбутковий статус і цільове використання коштів; багатоканальність фінансування; ведення обліку за бюджетною класифікацією; розширений моніторинг і контроль за оплатою праці; особливі підходи до обліку специфічних необоротних активів; тенденції

до цифровізації освітнього процесу та його організаційного супроводу; статус публічності закладів освітньої галузі; дотримання кошторисної системи доходів і видатків; підвищена аналітична складова супроводу освітнього процесу.

4. Під організацією бухгалтерського обліку доцільно розуміти управління бухгалтерським процесом, метою якого є забезпечити контроль за майном установи, виконанням зобов'язань, використанням ресурсів, включаючи трудові, та іншими аспектами згідно законодавства України. Бухгалтерська інформація є основним джерелом інформації для створення фінансової та бюджетної звітності, це також свідчить про те, що питання організації бухгалтерського обліку повинні займати ключове місце в діяльності установи.

5. Основою раціонального організованого бухгалтерського обліку доцільно вважати застосування загальноприйнятих передумов, а саме: вивчення структури організації, способу її діяльності та способу впровадження чинного законодавства. Весь процес бухгалтерського обліку для ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України», з теоретичної точки зору, складається з трьох окремих етапів: 1) первинний облік; 2) поточний облік; 3) підсумковий облік. Розмежування етапів бухгалтерського процесу базується на порядку їх виконання в часі та просторі. Ці етапи присутні у всіх об'єктах обліку. У ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» визнані такі загальні об'єкти бухгалтерського обліку: грошові кошти; розрахунки; кредиторська заборгованість; дебіторська заборгованість; витрати; доходи.

6. Внутрішній аудит у закладі освіти здатен вирішувати такі питання: 1) перевірка ефективності системи організаційних правил відповідно до чинних правових норм та законодавчих документів; 2) перевірка доцільності та відповідності правовим нормам та статуту економічної системи нормативних актів і правил; 3) перевірка законності складання угоди та термінів її виконання; 4) перевірка доступності, стану, оцінки, ефективності використання ресурсів, дотримання існуючої методики ціноутворення погашення податкового боргу; 5) дослідження фінансової звітності, правильності організації, методології бухгалтерського обліку; 6) достовірність обліку витрат і доходів, точність

фінансових результатів, об'єктивність використання коштів та прибутку; подання пропозицій щодо покращення організації системи контролю, аналізу, обліку, вирішення спорів, підвищення ефективності ініціатив розвитку, зміни структури та виду діяльності; 7) консультування засновників, керівників відділів, спеціалістів та працівників системи управління з питань організації та управління, права, економічного аналізу та інших питань; 8) підготовка організації до аудитів, перевірок та інших зовнішніх органів, які оцінюють, контролюють або оподатковують організацію.

7. Функціонування закладів освіти в сучасній Україні в умовах воєнного стану формує доцільність ретельного аналізу та оцінки ефективності їх роботи, зважаючи зокрема на обмеженість фінансування. Більшість українських закладів освіти адаптувались до нестабільних умов роботи, при цьому забезпечили безперервність освітнього процесу, зберегли науковий потенціал і популярність серед студентів. Однак, зважаючи на євроінтеграційні тенденції в освітній галузі необхідно навчитись функціонувати в динамічному конкурентному середовищі, посилити ефективність управління, адаптуватись до технологічних вимог і забезпечити належну якість освіти.

8. У ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» обсяг витрат зріс у 2024 році порівняно з 2023 роком на 11039498 грн або 23,21 %, всі показники за структурою витрат зазнали збільшення, окрім амортизації, яка зменшилася на 925355 грн або 57,86 %. Обсяг доходів коледжу за аналогічний період також збільшився на 12520698 грн або 25,52 %. Активи протягом 2024 року збільшилися з 16732594 грн до 23146632 грн, тобто на 6414038 або 38 %. Аналіз ліквідності Рівненського фахового коледжу формує коефіцієнт покриття на початок 2024 року: $(9476161 \text{ грн} + 7653 \text{ грн}) / 1185227 \text{ грн} = 8,0$; на початок 2025 року: $(13848037 \text{ грн} + 19371 \text{ грн}) / 1879527 \text{ грн} = 7,4$.

9. За результатами проведеного аналізу ефективності роботи Рівненського фахового коледжу позитивними аспектами діяльності доцільно визнати: збільшення вартості основних засобів шляхом введення об'єктів в експлуатацію; зростання обсягу грошових коштів; покращення фінансового результату; високу

ліквідність; ризиками доцільно вважати: зростання обсягу кредиторської заборгованості за послуги; частка нефінансових активів є меншою, ніж фінансових (для ЗВО це не критично).

10. Економічну ефективність діяльності закладу освіти доцільно визначати співвідношенням результатів до витрат, яке збільшується за рахунок вдалого використання ресурсів. Аналізу ефективності освітнього закладу вважаємо доцільним проводити в використанні наступних основних кроків: критичний аналіз задекларованих стратегічних цілей діяльності; моніторинг ефективності використання ресурсів; моніторинг ефективності освітніх проєктів; моніторинг окупності освітніх програм; аналіз рівня доходу на одного працівника; аналіз рівня доходу на одного студента; співвідношення рівня доходу на 1 грн витрат.

11. Посилення рівня ефективності функціонування закладів освіти залежить від спектру різнотипних факторів, найважливішими з яких є: ефективність менеджменту, ефективність використання ресурсів, рівень освітніх програм, фаховість кадрового забезпечення, мотивація праці, організація освітнього процесу, привабливість освітнього простору, застосування інновацій, рівень технічного і технологічного забезпечення, статус і репутація закладу освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверхий К. В. Облік в бюджетних установах: Навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2020. 312 с.
2. Белова І.М. Організація стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємства / Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємства в умовах інституційних трансформацій: монографія. Тернопіль: Вектор, 2018. 260 с.
3. Боголіб Т.М. Роль держави у створенні університетів світового рівня. Економічний вісник університету. 2016. Вип. 28(1). С. 15-26.
4. Бруханський Р. Ф. Інтелектуалізація фінансового обліку та подолання консерватизму. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: ОНЕУ, 2020. С. 16-18.
5. Бруханський Р. Ф. Стратегічний управлінський облік на основі ланцюжка вартості: теоретичні аспекти. Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. 2014. Issue 36. P. 16-19.
6. Бруханський Р.Ф. Стратегічні пріоритети оптимізації контрольно-ревізійних процедур в АПК України / Облік і контроль на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку: у 2 частинах. Ч.1. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 10-11 жовтня 2008 року. К.: КНЕУ, 2008. С. 28-30.
7. Бруханський Р. Ф., Бінчаровська Т. А. Комплексний економічний аналіз земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств: організація та методика. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 97-104.
8. Бруханський Р. Ф. Актуалізація застосування обліково-аналітичного інструментарію стратегічного вибору в умовах воєнного стану / Облік діяльності бізнесу в умовах воєнного стану: новації - 2023: збірник матеріалів Першого бухгалтерського воркшопу-стажування (26.10.2023-

- 03.11.2023 р., м. Київ, ТДВ «Інститут обліку і фінансів», ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів та фінансистів АПК України»). Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. С. 18-19.
9. Бруханський Р. Ф., Пуцентейло П. Р. Розвиток цифровізації обліку, оподаткування, аналізу і контролю в управлінні підприємствами: монографія. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2021. 194 с.
  10. Бухгалтер бюджетної установи (наказ Міністерства фінансів України від 22.07.2025 № 366 «Про затвердження професійного стандарту «Бухгалтер бюджетної установи»). URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
  11. Бухгалтер бюджетної установи. Сайт для бухгалтерів бюджетних установ. URL: <https://buhgalter.com.ua/>
  12. Бюджетний кодекс України: Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 року (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
  13. Варналій З., Красільник О. Оптимізація фінансування державних вищих навчальних закладів України. Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. 2017. № 5 (194). С. 6-13.
  14. Головний бухгалтер бюджетної установи (наказ МФУ від 21.07.2025 року № 364 «Про затвердження професійного стандарту «Головний бухгалтер бюджетної установи»). URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
  15. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 року № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) в редакції від 03.09.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
  16. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року № 1556-VII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
  17. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 року № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
  18. Звіт про фінансові результати ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» за 2024 р. URL: https://rfc.nubip.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/zvit-pro-finansovi-rezultaty-za-2024_compresspdf.pdf

19. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору, затверджені наказом Міністерства фінансів України № 11 від 23 січня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>
20. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів суб'єктів державного сектору, затверджені наказом Міністерства фінансів України № 11 від 23.01.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>
21. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів суб'єктів державного сектору, затверджені наказом МФУ № 11 від 23.01.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>
22. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору, затверджені наказом МФУ № 11 від 23.01.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>
23. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності суб'єктів державного сектору, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2017 року № 1170. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
24. Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору, затверджені наказом Міністерства фінансів України № 11 від 23 січня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>
25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі № 125 «Зміни до облікової політики та виправлення помилок», затверджене наказом Міністерства фінансів від 24 грудня 2010 року № 1629 (зі змінами і доповненнями) в редакції від 01.01.2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-11#Text>
26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 102 «Консолідована фінансова звітність». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>

28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 128 «Зобов'язання». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати». URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
36. Офіційний сайт Відокремленого структурного підрозділу «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України». URL: <https://rfc.nubip.edu.ua/>
37. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 1203 від 31.12.2013 року (зі змінами та доповненнями). в редакції від 28.03.2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text>
38. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI (в редакції від 05.10.2025 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

39. Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державної казначейської служби України, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 21.10.2013 року № 885. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
40. Порядок бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 02.04.2014 року № 372. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
41. Порядок заповнення форм фінансової звітності в державному секторі, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2017 року № 307. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
42. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2015 року № 1219. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
43. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ. Постанова Кабінету Міністрів України № 228 від 28.02.2002 року (зі змінами та доповненнями) в редакції від 28.10.2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text>
44. Семанюк В., Бруханський Р. Науково-дослідна робота як ефективний механізм формування інноваційного мислення студентів. Вісник економіки. 2024. Вип. 4. С. 238-252.
45. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2015 року № 1219. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
46. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з виконання бюджету, затверджена наказом

- Міністерства фінансів України від 29.12.2015 року № 1219. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
47. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з виконання місцевого бюджету, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2015 року № 1219. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
48. Форми карток і книг аналітичного обліку суб'єктів державного сектору та порядок їх складання, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.06.2017 року № 604. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
49. Brukhanskyi R. F. The process of intellectualization of strategic financial accounting on the basis of accounting engineering. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2016. Випуск 2. С. 18-24.
50. R. Brukhanskyi, O. Yaroshchuk and V. Mazuryk. ESG-Oriented Accounting Systems: Integrating Sustainability Metrics into Enterprise Reporting Models, 2025 15th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), Sibenik, Croatia, 2025, pp. 359-364, doi: 10.1109/ACIT65614.2025.11185594
51. Spilnyk I., Brukhanskyi R., Struk N., Kolesnikova O., Sokolenko L. Digital accounting: innovative technologies cause a new paradigm. Independent Journal of Management & Production (Special Edition ISE, S&P). 2022. Vol. 13. No. 3. pp. 215-224. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1991>
52. Shatskova L. Kvasha K., Sibikovska A. Application of Software in the Accounting of Budgetary Institutions: Advantages and Disadvantages. Economic journal Odessa polytechnic university. №1, 2024. P. 67-74.